

Dr. Dénes György

AZ AGGTELEKI-KARSZT NEVÉNEK KÉRDÉSÉHEZ

A *Gömör-Tornai-karsztot* az első világháború után kialakított országhatárok két részre osztották. Nagyobbik fele, a nevét adó Gömör és Torna helységekkel együtt Csehszlovákiához tartozik, kisebbik része, mintegy harmada maradt Magyarországon.

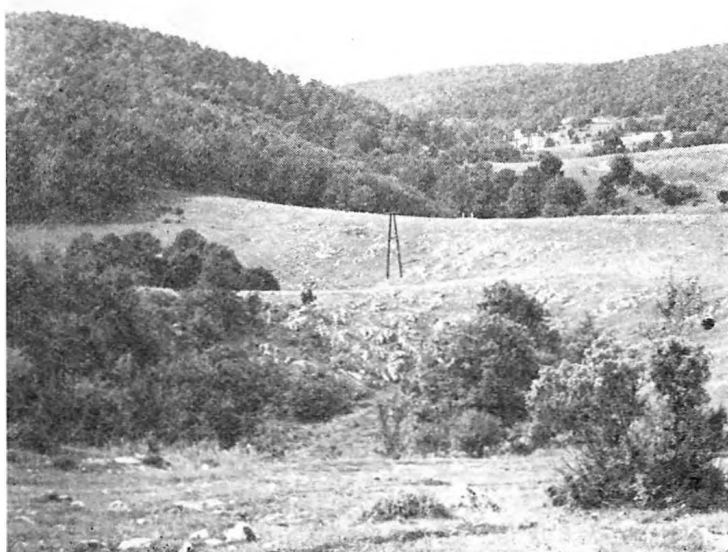
A Gömör-Tornai-karsztnak Csehszlovákiához tartozó részét a csehszlovák szakirodalom *Dél-Szlovák-karszt* vagy egyszerűen *Szlovák-karszt* néven emlegeti, magyarországi részének elnevezése azonban nem egységes a hazai szakirodalomban.

Az egyetemi és főiskolai tankönyvek az *Aggteleki-karszt*, vagy *Aggteleki-karsztvidék* elnevezést használják, egyes szakírók *Aggteleki-hegységnek* nevezik, de széles körben és általánosan használt az *Észak-Borsodi-karszt* elnevezés is.

Hosszabb időn át magam is ez utóbbi elnevezést használtam, de később ezt az alábbi megfontolások alapján helytelennek kellett ítélnem. A szóbanforgó területnek egyetlen négyzetmétere sem tartozott Borsodhoz, legalábbis a megyerendszer végleges kialakulása óta, tehát mintegy hetedfélszáz esztendeje. Gömör, Torna, Borsod, Abauj, Zemplén történelmileg kialakult földrajzi helynevek, amelyek valaha gazdasági-politikai-igazgatási területet jelöltek, később területnév, földrajzi helynév jelleget nyertek és függetlenekké váltak az utóbb meg is változott közigazgatási határoktól. A *Tornai-karszt* Tornai-karszt maradt Torna megyének Abaujba történt 1868. évi beolvasztása után is, és sohasem változott

Abauji-karszttá. Ugyanígy nem változik most át *Borsodi-* vagy *Észak-Borsodi-karszttá* sem, annál kevésbé, mert a közigazgatási egységet, amelyhez tartozik, nem is Borsod megyének, hanem Borsod-Abaúj-Zemplén megyének nevezik, jelezve, hogy három (sőt több) régebbi igazgatási egység részeinek összevonásából keletkezett és a megyehatáron belül ma is megkülönböztetünk borsodi, abauji és zempléni területeket. Minthogy a mi karsztunk legutóbb Abaujhoz tartozott, lehetne esetleg *Abauji-karsztnak* vagy még erőltetettebben *Borsod-Abaúj-Zempléni-karsztnak* (sőt *Észak-Borsod-Abaúj-Zempléni-karsztnak*) is nevezni, de *Borsodi-* vagy *Észak-Borsodi-karsztnak* semmiképpen. Mert ha elfogadnánk azt az elvet, hogy a földrajzi helynevek követik a közigazgatási beosztás változását, akkor mi lesz, ha egyszer sor kerül Magyarország új körzeti beosztására, megszűnnek a régi megyék és Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyén mondjuk Miskolci-kerület, vagy körzet lesz; akkor a mi karsztunk észak-borsodisága még indokolatlanabbá válna és akkor talán *Észak-Miskolci-karsztra* keresztelnék? Ez természetesen már abszurdum, de ha az elmondottakat végiggondoljuk, be kell látnunk az *Észak-Borsodi-karszt* elnevezés tarthatatlanságát.

Miután a *Gömör-Tornai-karszt* magyarországi része — a gömöri Aggtelek és Imola községek határának kivételével — valaha Torna megyéhez tartozott, felmerülhet az a gondolat is, hogy tartsuk meg a *Tornai-karszt* elnevezést. Minthogy azonban a

Jellegzetes dolinás felszín az Aggteleki-karszton a jösvafői Vörös-tó közelében

Tornai-karszt számottevő része, a nevet adó Torna várával együtt ma Csehszlovákiához tartozik, a határon inneni területre az ilyen elnevezése semmiképpen sem lenne helyes és indokolható.

Így marad a lehetőség, hogy amint csehszlovák szomszédaink új nevet adtak a *Gömör-Tornai-karszt* ottani részének, nevezzük mi is új néven annak magyarországi részét, de ez az új név ne kapcsolódjék a nagyon is változékony közigazgatási egységek elnevezéséhez, hanem inkább karsztunk világviszonylatban legismertebb, ősi magyar földrajzi helynevéhez. Így egyértelműen adódik az *Aggteleki-karsztvidék* vagy röviden *Aggteleki-karszt* elnevezés. E mellett foglalt állást egyetemi és főiskolai oktatóink, ez szerepel az egyetemi és főiskolai tankönyvekben is.

Ezek után kívánatos, hogy ez a minden tekintetben egyedül helyes elnevezés általánosan elfogadott és egységesen használt legyen szakiróink körében is.

Előfordult a szakirodalomban, sőt egy iskolai atlaszban az *Aggteleki-hegység* elnevezés is, ennek helytelenségét azonban Leél-Össy Sándor már korábban kimutatta. Ugyanő javasolta az *Észak-Magyarországi-karszt* elnevezést is, de ennek egyértelműségét zavarja az a körülmény, hogy a Bükk kiterjedt karsztja is Észak-Magyarországon terül el.

Az Aggteleki-karszt elnevezéssel természetesen a Gömör-Tornai-karsztnak csak magyarországi részét jelöljük és nem kívánjuk átkeresztelni Aggtelekire az egész Gömör-Tornai-karsztot, amely tehát az Aggteleki-karszt és a Dél-Szlovák-karszt együttese. Nem mondjuk tehát, hogy a Dél-Szlovák-karszt az Aggteleki-karszt határon túli része, (viszont helyes, ha azt mondjuk, a határon túli folytatása). Ugyanúgy helytelen az Aggteleki-karsztot a Dél-Szlovák-karszt Magyarországra átnyúló részének nevezni. *A Dél-Szlovák-karszt és az Aggteleki-karszt elnevezések az egységes Gömör-Tornai-karszt csehszlovák, illetve magyar területre eső részét jelölik.*

I R O D A L O M

1. **BULLA BÉLA:** Magyarország természeti földrajza. Egyetemi tankönyv. Budapest, 1962.
2. **JAKUCS LÁSZLÓ—KESSLER HUBERT:** Barlangok világa. Budapest, 1962.
3. **LÁNG SÁNDOR:** Geomorfológiai tanulmányok az Aggteleki karsztvidéken. Földrajzi Értesítő, IV. évf. 1. füzet. Budapest, 1955.
4. **LEÉL-ÖSSY SÁNDOR:** Az Aggtelek és vidéke utikalauz ismertetése. Földrajzi Közlemények. Budapest, 1958.
5. **LEÉL-ÖSSY SÁNDOR:** Magyarország karsztvidékei. Karszt- és Barlangkutatás, I. évf. Budapest, 1960.
6. **UDVARHELYI KÁROLY:** Magyarország természeti és gazdasági földrajza. Főiskolai tankönyv. 1968

ZUR BENENNUNG DES AGGTELEKER KARSTES

Den tschechoslowakischen Teil, des von der ungarisch-tschechoslowakischen Staatsgrenze in zwei Abschnitte geteilten Gömör-Tornaer Karstes, nennt die tschechoslowakische Fachliteratur „Süd-Slowakischer Karst“ oder „Slowakischer Karst“. Die Namensgebung des ungarischen Teiles ist nicht einheitlich in der ungarischen Fachliteratur.

Der Verfasser untersucht die von den Fachleuten öfters benützten Namen und auf Grund ausführlicher Analyse nimmt er neben der auch im Universitäts- und Hochschulunterricht anerkannten „Aggteleker Karst“ Bezeichnung Stelle.

К вопросу названия Аггтелекского карста

Чехословацкую часть Гёмёр — Торнайского карста, которую венгерско-чехословацкая государственная граница разделяет на две, чехословацкая литература называет „Южнословацким-карстом“ или „Словацким-карстом“, в то же время название венгерской части, в венгерской литературе не единое. Автор перечисляет употребляемые специалистами названия и на основе подробного анализа он высказывается за применение названия „Аггтелекский-карст“, которое употребляется также в преподавании в вузах.

PRI LA NOMO DE LA KARSTREGIONO AGGTELEKI

La ĉeĥoslovakano parton de la karstregiono Gömör-Tornai, dispartigata per la hungara-ĉeĥoslovaka ŝtatlimo, en la ĉeĥoslovaka literaturo oni nomas Slovaka Karsto, kontraŭe la nomo de la hungarlanda parto en multa formo aperas en la hungara literaturo. La aŭtoro rigardas la nomojn, uzatajn per fakuloj, kaj surbaze de detala analizo li prenas la starpunkton ĉe la nomo Aggteleka Karsto, kiu nomo estas akceptita ankaŭ en la superlerneja instruado.